

היום נלמד בעזרת ה':

בבא בתרא דף צח

(בעמוד הקודם)

משנה: המוכר יין לחבירו והחמיץ אינו חייב באחריותו: אם היין החמיץ לאחר מכן, אין למוכר אחריות על היין. אבל אם ידוע שיינו של המוכר מחמיץ כל שנה, הרי זה מקח טעות.

ואם אמר לו יין מבושם אני מוכר לך' חייב להעמיד לו עד העצרת: אם המוכר אמר לקונה שהוא מוכר לו יין משובח שמתקיים לזמן ממושך, יש לו אחריות על היין עד חג שבועות, אבל מכאן ואילך לא, כי החום של הקיץ מחמיץ את היין.

וישן משל אשתקד, ומיושן משל ג' שנים: המוכר לחבירו יין 'ישן' עליו לתת לו יין משנה שעברה. ואם מכר לו יין 'מיושן' עליו להביא לו יין מלפני שנתיים, דהיינו שבסך הכללי היין יהיה בן שלוש שנים כולל השנה הנוכחית.

גמרא: אמר ר' יוסי בר' חנינא לא שנו אלא בקנקנים דלוקח, אבל בקנקנים דמוכר אמר ליה 'הא חמרך והא קנקנך': מה שאמרה המשנה (בתחילת המשנה) שאין למוכר אחריות על היין, זה דוקא כשהמוכר שפך את היין לתוך החביות של הקונה, שאז יש לומר שהחביות של הקונה גרמו ליין להחמיץ. אבל אם המוכר מכר לו את היין כשהוא בתוך החביות, הקונה טוען למוכר 'הנה היין והנה החביות שלך' כלומר היין שלך החמיץ או שהחביות שלך גרמו לו להחמיץ, ועל המוכר להחזיר את הכסף.

[הרשב"ם מוסיף לבאר, בגלל שהיין שהחמיץ באמת כבר היה מקולקל משעת הבציר והקלקול לא היה ניכר עד לאחר זמן, ולכן מתברר עכשיו שהוא מכר לו יין מקולקל, אם כן זה מקח טעות].

(אבל בסיפא של המשנה, דהיינו כשידוע שיינו של המוכר מחמיץ, הוא חייב באחריות גם אם היין נמכר לתוך החביות של הקונה. והמוכר לא יכול לטעון

שהחביות של הקונה גרמו ליין להחמיץ, משום שאנו עדים בכך שהיין של המוכר רגיל להחמיץ מצד עצמו).

קושיא: וכי קנקנין דמוכר מאי הוי? לימא ליה לא איבעי לך לשהויי: מדוע אם היין נמכר בקנקנים של המוכר הוא חייב באחריות על היין? הרי המוכר יכול לטעון 'לא היית צריך להשאיר את היין לזמן רב אלא לשתות אותו'. (כי רוב האנשים לא משהים את היין אלא שותים אותו ואם כן המוכר יין בסתמא מוכר אותו לשתיה ולא לאיחסון).

תירוץ: לא צריכא דאמר ליה למקפה: הקונה ביקש לקנות יין בשביל להשתמש בו לבישולים, דהיינו להשהות אותו ולגמור אותו לאט לאט. ולכן רק בגלל שהוא אוחסן בקנקנים של הקונה, המוכר יכול לטעון שהקנקנים של הקונה החמיצו אותו.

קושיא: ומאי דוחקיה דר' יוסי בר' חנינא לאוקמא למתניתין בקנקנין דלוקח, ודאמר ליה למקפה? לוקמא בקנקנין דמוכר ודלא אמר ליה למקפה! מה ההכרח של רבי יוסי ברבי חנינא להעמיד את המשנה בין שנמכר לתוך הקנקנים של הקונה, ולכן המוכר לא חייב באחריות על היין, בגלל שהקנקנים של הקונה החמיצו אותו. ובהכרח מדובר שהקונה קנה את היין לבישולים, כי אז היה מותר לו להשהות את היין והמוכר לא יכול לטעון לקונה שהיה עליו לשתות אותו מיד.

מדוע הוא לא מעמיד את המשנה שהיין נמכר בקנקנים של המוכר, והקונה קנה אותו בסתם ולא בשביל בישולים, ולכן המוכר לא חייב באחריותו כי לא היה על הקונה להשהות את היין אלא לשתותו מיד.

תירוץ: אמר רבא מתניתין קשיתה דקתני 'אם ידוע שיינו מחמיץ הרי זה מקח טעות' אמאי? לימא ליה לא איבעי לך לשהויי. אלא לאו שמע מינה דאמר ליה למקפה. שמע מינה: רבי יוסי בר"ח התקשה בדברי המשנה. מדוע אם ידוע שהיין של המוכר מחמיץ זה מקח טעות? הרי המוכר יכול לטעון לקונה 'היית צריך לשתות את היין מיד ולא להשהות אותו, ואז הוא לא היה מחמיץ'.

אלא בהכרח מדובר שהקונה ביקש לקנות יין להשהייה לצורך בישולים. ואם כן הסיבה שברישא (דהיינו כשאין ידוע שינו של המוכר מחמיץ) המוכר לא חייב באחריות על היין, אפילו שהקונה קנה אותו להשהייה, בהכרח כי מדובר שהוא קנה אותו לתוך הכלים שלו, ולכן המוכר טוען שהכלים של הקונה החמיצו את היין.

אמנם בסיפא (כשידוע שיינו מחמיץ) הוא חייב, כי ההחמצה נגרמה בגלל המוכר ולא בגלל הקנקנים של הקונה.

ופליגא דרב חייא בר יוסף: רבי יוסי ב"ח חולק על רב חייא בר יוסף, הסובר שאין קשר בין הקנקנים להחמצה, אלא מזלו של בעל היין גורם לו שיינו יחמיץ. ולכן גם אם היין נמכר בחביות של המוכר, המוכר אינו חייב באחריות על היין. כי הסיבה שהוא החמיץ קשורה לקונה שהוא בעל היין לאחר הקניה.

(אמנם בסיפא ביין שידוע שהוא מחמיץ, המוכר חייב באחריות. כי הסיבה שהיין החמיץ אינה קשורה למזל של הקונה, אלא לבעל היין, שהרי בכל שנה יינו מחמיץ. וכאמור המשנה מדברת בקונה יין להשהייה לבישול, שאז המוכר לא יכול לטעון שההשהייה גרמה להחמצה. אבל ברישא כשלא ידוע שיינו של המוכר מחמיץ, הסיבה שהוא החמיץ היא בגלל הקונה, ולכן בכל מקרה גם אם היין נמכר בחביות של המוכר, המוכר לא חייב באחריותו).

דאמר רב חייא בר יוסף תמרא מזלא דמריה גרים שנאמר "וְאִפְּי כִּי הַיֵּין בּוֹגֵד גְּבֵר יְהִיר וְלֹא יִנְוֶה": הסיבה שהיין בוגד בבעליו ומחמיץ, בגלל שהוא מתגאה בדבר שאין בו, ומידה כנגד מידה גם היין שלו שכולם חשבו שהוא יין מתברר שהוא חומץ.

אמר רב מרי האי מאן דיהיר אפילו אינשי ביתיה לא מיקבל שנאמר "גְּבֵר יְהִיר וְלֹא יִנְוֶה" מאי ולא ינוה? בונה שלו: אדם גאותן אפילו אשתו מבזה אותו. ולומדים זאת מלשון הפסוק שגבר יהיר וגאותן לא יכובד אפילו בתוך ה'ינוה' שלו כלומר בבית שלו.

א"ר יהודה אמר רב כל המתגאה בטלית של תלמיד חכם ואינו ת"ח, אין מכניסין אותו במחיצתו של הקב"ה. כתיב הכא "ולא ינוה" וכתוב התם "אל נוה קדשך": הלובש בגד עליון כמו של תלמיד חכם, והוא אינו תלמיד חכם אלא מתגאה כאילו הוא תלמיד חכם לא יכנס למחיצתו של הקב"ה. הבגד של תלמידי חכמים היה ארוך ומכסה את הבגדים (כמובא לעיל דף נז').

אמר רבא האי מאן דזבין ליה חביתא דחמרא לחנואה אדעתא לסכווייה, ותקיף אפלגא או אתילתא, דינא הוא דמקבל לה מיניה: המוסר חבית יין לחנווני כדי שהחנווני ימכור את היין לאט לאט, וכישגמור למכור את כל החבית ימסור את הכסף לבעל החבית, ויקבל שכר טרחה על המכירה בחנות. אם היין החמיץ כשנשאר חצי מהחבית או שליש מהחבית, הדין הוא שבעל החבית סופג את

ההפסדים. כי בעל החנות לא קנה את היין אלא רק מכר אותו בעבור בעל היין, והיין נשאר כל הזמן ברשות הבעלים.

ולא אמרן אלא דלא שני בכרזא אבל שני בכרזא לא: וכל זה דוקא כשהחנווני לא שינה את המיקום של הכרז, אבל אם הוא עשה חור אחר בחבית, הוא חייב כי זה מה שגרם לה להחמיץ.

ולא אמרן אלא דלא מטא יומא דשוקא אבל מטא יומא דשוקא לא: ודוקא כשלא הגיע יום השוק, אבל אם הגיע יום השוק ובעל החנות התעצל ולא מכר את היין, הוא חייב.

ואמר רבא האי מאן דקביל חמרא אדעתא דממטי ליה לפרוותא דוול שפט, ואדמטי התם זל, דינא הוא דמקבל ליה: מי שקיבל מחבירו חבית יין להתעסק בה ושניהם יתחלקו ברווחים. ובעל החבית נתן לו אותה על דעת שימכור אותה בנמל 'וול שפט'. ועד שהמתעסק הגיע לנמל ההוא, ירדו המחירים, והיין כבר נהיה שווה פחות מהסכום שבו הוא היה שווה כשהוא קיבל אותו.

הדין הוא שבעל היין מקבל על עצמו את הפסדים, והמתעסק לא שותף בהפסדים. למרות שב'עיסקה' שני הצדדים שותפים ברווח ובהפסד, כאן מכיון שהוא התנה עם המתעסק שימכור את היין רק בנמל ההוא, המתעסק לא קיבל את החבית עד שהוא יגיע לשם, וכל עוד הוא לא הגיע לשם היא נחשבת ברשותו של בעל היין. (אמנם אם היא נגנבה או נאבדה בדרך שניהם מתחלקים בהפסדים, כי היא נמצאת באחריות שניהם ושניהם שותפים בה. ורק לגבי הפסד בגלל המחיר שירד, המתעסק פטור משום שהוא לא יכל להתעסק בה עד שיגיע לשם).

איבעיא להו הוה חלא מאי? נסתפקו בני הישיבה - אם לא ירדו המחירים אבל עד שהוא הגיע לנמל ההוא היין החמיץ, מה הדין?

אמר ליה רב הלל לרב אשי - כי הואן בי רב כהנא אמר לן חלא לא, ודלא כר' יוסי בר' חנינא: כשהייתי בבית מדרשו של רב כהנא הוא אמר לי, שאם החמיץ היין הבעלים לא סופג את ההפסד לכדו אלא הם שותפים בהפסדים. משום ששניהם בעלים עליה ומזל שניהם גרם להם.

וזוהו שלא כדעת ר' יוסי בר' חנינא שאמר שאם היין נמכר לקנקנים של המוכר, הקונה טעון לו שהיין והקנקנים שלו החמיצו, וכאמור מדובר שהקונה קנה את היין להשהייה. כי לפי דבריו, גם כאן מכיון שבעל החבית אמר לו שילך לנמל 'וול שפט',

ממילא הוא השהה את היין על דעת בעל היין, וגם כאן היין נמצא בחבית של בעל היין, ואם כן על בעל היין לספוג את ההפסדים לבדו.

ואיכא דאמרי אפילו חלא נמי מקבל כמאן כר' יוסי בר' חנינא: יש אומרים שרב כהנא ענה לו שאפילו אם היין החמיץ בעל היין סופג לבדו את ההפסדים. וזה כדעת ר' יוסי בר' חנינא.

למדנו במשנתנו - ישן משל אשתקד, ומיושן משל ג' שנים:

תאנא ומיישן והולך עד החג: המוכר לחבירו יין 'מיושן' דהיינו יין שיוצר לפני שנתיים, עליו לתת לו אחריות על היין עד שהוא יהיה בן שלוש שנים שלמות, כלומר כולל השנה הנוכחית במלואה. כי 'יין מיושן' הוא יין בן שלוש שנים. ומכיון שהיין מיוצר בחג סוכות, יש לו אחריות עליו עד חג סוכות, ואם החמיץ קודם לכן המוכר חייב.

משנה: המוכר מקום לחבירו וכן המקבל מקום מחבירו לעשות לו בית חתנות לבנו ובית אלמנות לבתו: המוכר קרקע לחבירו וכן המקבל קרקע מחבירו כדי לבנות בו בית-חתנות לבנו, כלומר שבנו נשא אשה ודרך האב לעשות לבנו בית קטן בסמוך לביתו, לפי שאין דרך החתן לגור אצל חמיו (= הטעם יבואר בגמ'), או שיבנה בו בית-אלמנות לבתו, כלומר שבתו התאלמנה מבעלה והיא חוזרת לבית אביה, שעד עכשיו כשהיא היתה נשואה היא לא גרה אצל אביה, לפי שבעלה לא גר אצל חמיו, וכעת שבעלה נפטרה היא חוזרת לבית אביה.

בונה ארבע אמות על שש: על חבירו לבנות לו בית בשיעור של ארבע אמות רוחב על שש אמות אורך. זו דעת רבי עקיבא.

רבי ישמעאל אומר: זה בית כ"כ קטן שהוא מתאים לרפת בקר ולא למגורים, ועליו לבנות לו בית גדול יותר. רבי ישמעאל לא פירש כמה השיעור.

הרוצה לעשות רפת בקר: הגמ' תבאר מי אמר זאת, האם רבי ישמעאל או רבי עקיבא.

בית קטן: אם הוא התחייב לבנות לחבירו 'בית קטן', דהיינו שהוא אמר לו 'תבנה לי בית' סתם ולא פירש באיזה גודל, הדין הוא שיד הבונה על העליונה והוא יכול לבנות לו את הבית הכי קטן שאפשר, שהוא לפחות שש על שמונה, שכיון שהוא לא אמר לו שיבנה לו 'בית חתנות' או 'בית אלמנות' אלא 'בית' סתם עליו לבנות לו בית רגיל שהוא גדול יותר מבית חתנות ואלמנות.

גדול: ואם הוא אמר לו במפורש 'תבנה לי בית גדול', עליו לבנות לו בית בגודל של שמונה על עשר אמות.

טרקלין: אם הוא אמר לו במפורש 'תבנה לי טרקלין', שהוא מיועד למושב השרים ולא לגור בו, עליו לבנות לו בית בגודל עשר על עשר אמות, שכיון שאינו עשוי לתשמיש דירה עליו לבנותו מרובע.

קעת המשנה מבארת מה הוא הגובה של כל הבתים:

רומו כחצי ארכו וכחצי רחבו: גובה של כל אחד מהבתים הנ"ל צריך להיות כפי השיעור של חצי מהאורך + חצי מהרוחב, כגון בית חתנות שאורכו שש אמות ורוחבו ארבע אמות, גובהו צריך להיות 5 אמות, שזהו חצי מהאורך (3 אמות) ועוד חצי מהרוחב (2 אמות), וגובהו של בית קטן 7 אמות (3+4), וטרקלין גובהו עשר אמות (5+5).

ראיה לדבר: שהגובה הוא חצי מהאורך + חצי מהרוחב. **רבן שמעון בן גמליאל אומר ככנין ההיכל:** שהיה אורכו ארבעים אמה ורוחבו עשרים וגובהו שלושים, נמצא שגובהו היה חצי מאורכו וחצי מרוחבו (חצי מארבעים = 20, חצי מעשרים = 10, עשרים + עשר הם שלושים אמה גובה).

גמרא: קושיא: למה לי למיתנא וכו': שהמשנה תאמר - 'בית חתנות לבנו ולבתו, ובית אלמנות לבנו ולבתו', מדוע היא כתבה בית חתנות רק לגבי בנו ובית אלמנות רק לגבי בתו?

תירוץ: מלתא אגב אורחיה קמ"ל: המשנה באה להשמיע לנו בדרך אגב שאין דרכו של החתן לגור בבית חמיו, והטעם הוא, שמא יחשדו בחמתו שעוברת עמו עבירה, או בגלל שהיא גוזלת ממון מבעלה ומביאה לו.

כדכתיב בספר בן סירא: וכפי שנאמר בספר 'בן סירא' (= הוא מ'הספרים החיצונים', ונחלקו החכמים האם אסור לקרוא בו, אלא שאינו כספרי מינים שאסור לקרוא בהם בשום אופן אלא מותר לדרוש את הדברים הטובים הכתובים בו) - הכל שקלתי בכף מאזנים ולא מצאתי קל מסובין (= לא מצאתי דבר יותר גרוע מסובין שהיא פסולת החיטה), וקל מסובין חתן הדר בבית חמיו (= שהוא גרוע יותר מסובין), וקל מחתן אורח מכניס אורח (= וגרוע מזה הוא אורח שמכניס אורח אחר על חשבון בעל הבית), וקל מאורח משיב דבר בטרם ישמע, שנאמר (בספר משלי) "מְשִׁיב דָּבָר בְּטָרֶם יִשְׁמַע אֹתָהּ הִיא לֹא וְכִלְמָה".

*

למדנו במשנתנו - ר' ישמעאל אומר רפת בקר היא זו. הרוצה לעשות רפת בקר, בונה ארבע אמות על שש:

שאלה: רפת בקר מאן קתני לה? מי הוא התנא שאמר במשנה 'הרוצה לעשות רפת בקר בונה ארבע אמות על שש', רבי ישמעאל או רבי עקיבא? תשובה:

איכא דאמר ר"ע קתני לה וה"ק: יש מי שאומר שרבי עקיבא אמר זאת, כלומר שהוא אמר לרבי ישמעאל לשיטתך שארבע על שש זו רפת בקר, אכן אתה צודק, אלא שרפת בקר ובית-חתנות שיעורם שווה, שלפעמים אדם עושה דירת בית-חתנות ארבע על שש כרפת בקר.

ואיכא דאמר ר' ישמעאל קתני לה וה"ק: ויש מי שאומר שרבי ישמעאל אמר זאת, כלומר שהוא פירש את דבריו, שארבע על שש 'רפת בקר היא זו', שהרי 'הרוצה לעשות רפת בקר בונה ארבע אמות על שש'. ולשיטה זו, רבי עקיבא סובר שרפת בקר אינה גדולה כ"כ, והם נחלקו בשני דברים: 1. מהו שיעור בית-חתנות. 2. מהו שיעור רפת בקר. ורבי עקיבא פירש את השיעור של בית-חתנות (= ארבע על שש) אבל הוא לא פירש את השיעור של רפת בקר, ורבי ישמעאל פירש את השיעור של רפת בקר (= ארבע על שש) אבל הוא לא פירש את השיעור של בית-חתנות.

*

למדנו במשנתנו - טרקלין י' על י':

מאי טרקלין? קובתא בי וורדי: מבנה עם חלונות ויש שם וורדים לנוי.

תאני וקנתיר שתים עשרה על י"ב: למדנו בכרייתא - אם הוא אמר לו שיבנה לו 'קנתיר', שיעורו 12 על 12 אמות.

מאי קנתיר? תרביץ אפדני: חצר גדולה עם גינה שעושים השרים בחצר הארמון שלהם.

*

למדנו במשנתנו - רומו כחצי ארכו וכחצי רחבו. ראייה לדבר רשב"ג אומר כבנין ההיכל:

שאלה: ראייה לדבר מאן קתני לה: כלומר אם המשנה היתה אומרת 'רשב"ג אומר ראייה לדבר כבנין ההיכל', היה פשוט לנו שאלו הם דברי רשב"ג, אבל כעת

שהמשנה אמרה 'ראיה לדבר' ואח"כ 'רשב"ג אומר...' יש להסתפק האם רשב"ג אמר זאת או שת"ק אמר זאת. תשובה:

איכא דאמר רשב"ג קתני לה והכי קאמר: יש מי שאומר שרשב"ג אמר זאת, וכונתו שראיה לדבר שגובהו של בית הוא כחצי אורכו וחצי רוחבו מניין? תשובה - אמר רשב"ג לומדים זאת מבניין ההיכל.

ואיכא דאמר ת"ק קתני לה: ויש מי שאומר שתנא קמא אמר זאת, כלומר שתנא קמא אמר שגובהו של בית הוא כחצי אורכו וחצי רוחבו, והתחיל ת"ק לומר - יש לי ראיה לדבר, וקפץ רשב"ג והפסיק אותו ושאל אותו - וכי אתה רוצה לעשות את שאר הבניינים כבניין ההיכל? אין לך להשוות אותם יחד, לפי שההיכל היה בניין חשוב ולכן עשו את גובהו כחצי אורכו וחצי רוחבו, אבל שאר הבניינים אינם חשובים ולא צריך שיהיו גבוהים כל כך.

תניא, אחרים אומרים: למדנו בברייתא - אחרים אומרים גובהו של בית צריך להיות כשיעור הקורות העומדות לרוחבו של הבית ומחזיקות את התקרה.

קושיא: **ולימא רומו כרחבו:** שהברייתא תאמר שגובהו של בית כשיעור רוחבו, שזהו אותו שיעור.

תירוץ: **איבעית אימא:** הבית מתרחב מלמעלה בסמוך לתקרה, לפי שהבתים שלהם היו עשויים מחומות אבנים, והחומה רחבה מלמטה וצרה מלמעלה כדי שתחזיק מעמד, ונמצא שלמעלה חלל הבית היה רחב יותר מחמת שהחומה צרה יותר, ולכן אמרה הברייתא שהשיעור הוא כשיעור הקורות העומדות לרוחבו של הבית, דהיינו כפי רוחב הבית מלמעלה.

תירוץ נוסף: **ואיבעית אימא:** הקורות העומדות לרוחבו של הבית נכנסות לתוך עובי הכתלים (= שחוקקים בכתלים כעין 'חלונות' שיוכלו ראשי הקורות להיכנס שם), והשיעור של גובה הבית הוא כפי השיעור של כל אורך הקורה כולל החלק שנכנס לתוך עובי הכותל, ולכן הברייתא אמרה את השיעור הזה שהוא שיעור גדול יותר מרוחבו של חלל הבית, ואם היא היתה אומרת שהשיעור הוא כרוחבו של הבית היינו מבינים שהשיעור הוא רק כרוחבו של הבית ממש ללא החלק שנכנס לעובי הכתלים.